

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1, zakres rozszerzony

Temat lekcji	ocena dopuszczająca Uczeń:	ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
1. Historia – od opowieści do nauki	Uczeń zna: • nazwy głównych epok historycznych Uczeń rozumie: • pojęcia: historia, prehistoria (prahistoria, pradzieje), historiografia, źródło historyczne Uczeń potrafi: • podać przykłady źródeł historycznych	Uczeń zna: • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych Uczeń rozumie: • pojęcia: epoka, era, mit, legenda • znaczenie słów Cycerona <i>Historia magistra vitae est</i> Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości	Uczeń zna: • różne metody rachuby czasu Uczeń rozumie: • pojęcie: hagiografia, archiwistyka • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki Uczeń potrafi: • przedstawić klasyfikację źródeł historycznych • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych	Uczeń rozumie: • pojęcia: chronologia Uczeń potrafi: • opisać rolę nauk pomocniczych historii • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości	Uczeń zna: • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, z czego wynikają różnice w interpretacji historycznej • wyjaśnić, z czego wynikają różnice w interpretacji historycznej
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
2. Pradzieje ludzkości	Uczeń rozumie: • pojęcia: Żyźny Półksiężyc, rewolucja neolityczna • różnicę między historią i prehistorią (prahistoria, pradzieje) • znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji • znaczenie wynalezienia ognia dla rozwoju człowieka	Uczeń zna: • teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów Uczeń rozumie: • pojęcia: cywilizacja, antropogeneza, prehistoria (prahistoria, pradzieje)	Uczeń zna: • nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) Uczeń rozumie: • pojęcia: kreacjonizm, teoria ewolucji • różnice między dwoma teoriami dotyczącymi	Uczeń rozumie: • pojęcia: <i>homo sapiens</i> (człowiek rozumny współczesny), Uczeń potrafi: • wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyźny Półksiężyc	

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		• znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej	pojawienia się życia na Ziemi – kreacjonizmem i teorią ewolucji • przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną		
3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu	Uczeń zna: • okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) • postać: Hammurabiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Międzyrzecze, miasto-państwo, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, Persja Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Międzyrzecze	Uczeń zna: • okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) • osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii Uczeń rozumie: • pojęcia: pismo klinowe, teokracja • uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu • zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego Uczeń potrafi: • wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru	Uczeń zna: • postacie: Sargona I Wielkiego, Tiglatpilesara III, Nabuchodonozora II, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza I Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: ziggurat, imperium, <i>Epos o Gilgameszu</i>, Akad, Babilon, Asyria • wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego • znaczenie polityki tolerancji, stosowanej wobec podbitych ludów przez Cyrusa II Wielkiego Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg terytorialny imperium akadyjskiego, imperium starobabilońskiego, imperium asyryjskiego,	Uczeń rozumie: • pojęcia: politeizm, satrapie, szachinszach • znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa Uczeń potrafi: • scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii • porównać politykę wobec podbitej ludności stosowaną przez Babilończyków i Persów za panowania Cyrusa II Wielkiego	Uczeń potrafi: • przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki • omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

			imperium nowobabilońskiego, imperium perskiego		
4. Egipt faraonów	Uczeń zna: • czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) • postać: Narmera, Dżesera • warunki naturalne starożytnego Egiptu • zabytki kultury egipskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: faraon, piramida, sfinks, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus • wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji ciał • wskazać na mapie Egipt	Uczeń zna: • postacie: Kleopatry • zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Narmera • ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) Uczeń rozumie: • pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt, katarakta, księga umarłych Uczeń potrafi: • przedstawić cechy kultury egipskiej • wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan • wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby	Uczeń zna: • postacie: Totmesa I, Totmesa III, Amenhotepa IV (Echnatona), Ramzesa II • dokonania Jeana-François Champolliona • periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa Uczeń rozumie: • pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej • znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego Uczeń potrafi: • scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego • opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan	Uczeń potrafi: • przedstawić dzieje państwa egipskiego • wyjaśnić znaczenie reform wprowadzonych przez Amenhotepa IV (Echnatona) • wskazać na mapie Luksor, Gizę	Uczeń rozumie: • dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” • znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii – nauki o dziejach starożytnego Egiptu Uczeń potrafi: • porównać wierzenia Mezopotamii i Egiptu
5. Starożytny Izrael	Uczeń zna: • postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona, Jahwe Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • postaci biblijne: Jakuba, Mojżesza • okres niewoli egipskiej (XVII–XIII w. p.n.e.)	Uczeń zna: • czas wyprowadzenia Hebrajczyków z Mezopotamii (XIX w. p.n.e.) • okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.)	Uczeń zna: • postać historyczną: Omriego • czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszy (167–160 p.n.e.)	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Królestwo Judy, Judea, religia monoteistyczna, naród wybrany judaizm, Ściana Płacz, menora - uwarunkowania geograficzne Izraela Uczeń potrafi: - opisać najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego	- czas zjednoczenie plemion żydowskich (XI w. p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: niewola babilońska, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga, Filistyni - znaczenie Biblii dla poznania dziejów starożytnego Izraela Uczeń potrafi: - wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela oraz granice Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e.	Uczeń rozumie: - pojęcia: Kanaan, Talmud, prorocy, diaspora - czym różniły się pierwsza i druga świątynia jerozolimska - przyczyny powstania diaspor żydowskiej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie szlak wędrówki Izraelitów po wyjściu z Egiptu - wskazać na mapie tereny podbite przez Królestwo Izraela oraz uznające jego zwierzchnictwo	- czas powstania antyrymskiego (66–73 n.e.) Uczeń rozumie: - znaczenie religii żydowskiej dla rozwoju wierzeń monoteistycznych Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Masadę - wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam	
6. Starożytne Chiny i Indie	Uczeń zna: - czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) - czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: Państwo Środka, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, Ariowie, ludy indoeuropejskie, - wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji	Uczeń zna: - czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) - czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) - postać: Aśoki Uczeń rozumie: - pojęcia: pismo piktograficzne, pismo ideograficzne - przyczyny budowy Wielkiego Muru Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) - czas powstania imperium Maurjów (IV w. p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: okres wedyjski, sanskryt Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Harappę i Mohendzo Daro	Uczeń zna: - postacie: Ying Zhenga (Shi Huangdi), Aśoki, Uczeń rozumie: - pojęcia: mandaryn, radża, warna, kasta, pariasi, dobre prawo Uczeń potrafi: - opisać organizację państw i społeczeństw starożytnych Chin i Indii - wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata	Uczeń potrafi: porównać systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	starożytnych Chin i Doliny Indusu Uczeń potrafi: wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie oraz rzeki Huang He, Jangcy, Indus, Ganges	wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu			
Starożytna Grecja					
7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	Uczeń zna: - pochodzenie nazwy: Hellenowie i Grecy - ramy chronologiczne wieków ciemnych (XII–IX w. p.n.e.) i wielkiej kolonizacji greckiej (VIII–VI w. p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: Hellada, Hellenowie, wieki ciemne, <i>polis</i>, agora, rada, zgromadzenie ludowe, wielka kolonizacja grecka, pismo alfabetyczne Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ położenia geograficznego Grecji na gospodarkę rolną i rozwój handlu	Uczeń rozumie: - pojęcia: oligarchia, demokracja, tyran, tyrania, arystokracja, hoplici, metropolia - wpływ warunków naturalnych Grecji na kolonizację wybrzeży Morza Śródziemnego i Czarnego Uczeń potrafi: - porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji - opisać przyczyny i skutki wielkiej kolonizacji greckiej	Uczeń rozumie: - wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków Uczeń potrafi: - porównać formy ustrojowe greckich <i>poleis</i>	Uczeń potrafi: wskazać na mapie obszar zamieszany przez plemiona greckie, zasięg kolonizacji greckiej w okresie VIII–VI w. p.n.e.	Uczeń potrafi: - podać przykłady greckich kolonii (Syrakuzy, Massalia – dzisiejsza Marsylia) - scharakteryzować kolonizację grecką w odniesieniu do zasięgu oraz konsekwencji kulturowych, politycznych i gospodarczych
8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich <i>poleis</i>	Uczeń zna: - daty: 508–507 p.n.e., 462–450 p.n.e. - postacie: Likurga, Peryklesa	Uczeń zna: - datę: 594 p.n.e. - postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa - reformy Klejstenesa	Uczeń zna: - datę: 621 p.n.e. - okres tyranii Pizystratydów (561–510 p.n.e.) - reformy Solona	Uczeń zna: czas wydania Wielkiej Rhetry (poł. VII w. p.n.e.) Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi: - omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim - ocenić funkcjonowanie demokracji ateńskiej czasów

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- ustroje polityczne greckich <i>poleis</i> – Sparty i Aten - kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach Uczeń rozumie: - pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, periojkwowie, heloci, archonci, areopag, rada pięciuset, ostracyzm, metojkwowie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie starożytne Ateny i Spartę	- reformy Peryklesa Uczeń rozumie: - pojęcia: Związek Peloponeski (Symmachia Spartańska), apella, eklezja, demagog, demokracja bezpośrednia, demokracja pośrednia - wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej <i>polis</i> Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów - ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie <i>polis</i>	Uczeń rozumie: - pojęcia: strateg, strząśnięcie długów - ewolucję ustroju Aten od monarchii przez oligarchię do demokracji Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego - wskazać na mapie zasięgi terytorialne <i>poleis</i> spartańskiej i ateńskiej	- pojęcia: Wielka Rhetra, agoge, heliaja - okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa Uczeń potrafi: - porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten - wyjaśnić, na czym polegała oryginalność rozwiązań ustrojowych w Sparcie	Peryklesa, wskazując jej mocne i słabe strony ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach
9. Wojny grecko-perskie	Uczeń zna: - daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e. - postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa - bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą - obowiązki państw należących do Związku Morskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: triera, falanga, Związek Morski - na czym polegała walka w szyku zwanym falangą	Uczeń zna: - daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. - postać: Dariusza I - przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego - etapy wojen grecko-perskich - bitwy pod Platejami, Mykale Uczeń rozumie: - pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów - przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi	Uczeń zna: - datę: 449 p.n.e. - decyzje pokoju kończącego wojny grecko-perskie Uczeń rozumie: - pojęcia: Imperium Achemenidów, II Związek Morski - przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 371 p.n.e., 362 p.n.e. Uczeń potrafi: - wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, Plateje, Mykale	Uczeń potrafi: ocenić postawę wodzów greckich w wojnie z Persami

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	Uczeń potrafi: - opisać przebieg wojen grecko-perskich - wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę	Uczeń potrafi: scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków	- porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej - wskazać na mapie siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos) - scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich		
10. Kultura starożytnych Greków	Uczeń zna: - datę: 776 p.n.e. - postacie: Homera, Sofoklesa, Fidiasza, Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Safonę - trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki Uczeń rozumie: - pojęcia: antropomorfizm, wyrocznie, Dionizje, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków	Uczeń zna: - datę: 387 p.n.e. - czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) - postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos - dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii Uczeń rozumie: - pojęcia: herosi, Panatenaje, misteria, jońska filozofia przyrody, pankration Uczeń potrafi: - opisać wygląd greckiej świątyni - podać przykłady greckich budowli - wskazać na mapie Olimpię i górę Olimp	Uczeń zna: - czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) - postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery - cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, Akademia Platońska, Likejon, sofiści, kanon, Erechtejon, Propyleje, chryzelefantyna Uczeń potrafi: - omówić genezę teatru greckiego - wskazać na mapie Delfy, Milet - wymienić najważniejsze budowle i rzeźby Akropolu w Atenach - scharakteryzować twórczość Fidiasza	Uczeń zna: - okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V–IV w. p.n.e.) - koncepcję <i>paidei</i> i edukacji klasycznej Uczeń rozumie: - przyczyny sporu Sokratesa z sofistami Uczeń potrafi: - wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego - podać przykłady greckich rzeźb - omówić poglądy filozofów greckich - przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji	Uczeń rozumie: - na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich - wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską - rozpoznać osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków w dziedzinie filozofii, teorii społecznej, literatury i sztuki - scharakteryzować założenia edukacji klasycznej

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

11. Imperium Aleksandra Wielkiego	Uczeń zna: - okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) - postacie: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego), Dariusza III Uczeń rozumie: - pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski - przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary - wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium Aleksandra Macedońskiego	Uczeń zna: - daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. - postacie: Filipa II, Demostenesa - cechy kultury hellenistycznej Uczeń rozumie: - pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki, satrapie, wojny diadochów, kultura hellenistyczna Uczeń potrafi: - opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II - porównać falangi grecką i macedońską - przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie - wskazać na mapie Cheroneę, rzekę Granik, Issos, Gaugamelę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes	Uczeń zna: - główne ośrodki rozwoju kultury hellenistycznej (Aleksandria, Pergamon, Ateny) Uczeń rozumie: - pojęcia: synkretyzm religijny, Biblioteka Aleksandryjska - znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji - specyfikę kultury hellenistycznej Uczeń potrafi: - wymienić charakterystyczne cechy kultury hellenistycznej	Uczeń zna: - postacie: Epikura, Zenona z Kition, Euklidesa, Archimedes, Eratostenesa z Cyreny, Kallimacha z Cyreny, Teokryta z Syrakuz - nurty filozoficzne powstałe w okresie hellenistycznym: stoicyzm, epikureizm, cynizm Uczeń potrafi: - podać przykłady wzajemnego przenikania się wpływów cywilizacyjnych świata greckiego i starożytnego Wschodu w epoce hellenistycznej	Uczeń potrafi: - scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje podbojów Aleksandra Wielkiego - podać przykłady osiągnięć kultury hellenistycznej
Starożytny Rzym					
12. Powstanie starożytnego Rzymu i jego podboje	Uczeń zna: daty: 753 p.n.e., 264–241 p.n.e., 260 p.n.e., 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e.	Uczeń zna: - daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. - postacie: Eneasza, Pyrrusa, Gajusza Mariusza - bitwę pod Mylae, Kannami, Zimą	Uczeń zna: ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: porównać postawę dwóch wodzów Hannibala i Publiusza Korneliusza Scypiona zwanego „Afrykańskim”

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- postacie: Romulusa, Remusa, Hannibala, Publiusza Korneliusza Scypiona zwanego „Afrykańskim” - warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego - podboje Rzymu w Italii - przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich Uczeń rozumie: - pojęcia: Italia, Etruskowie, Samnici, forum, Kapitol, wojny punickie, Kartagina triumf, prowincje, namiestnicy, obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum - wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu Hannibal - przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian Uczeń potrafi: - opisać początki Rzymu - wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu	Uczeń rozumie: - pojęcia: reformy Mariusza, armia obywatelska, armia zawodowa, legion - przyczyny i znaczenie reform Mariusza - znaczenie powiedzenia <i>pyrrusowe zwycięstwo</i>, „sprawa doszła do trzeciego szeregu” Uczeń potrafi: - przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. - wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zame, Pydnę	- pojęcia: Etruskowie, Samnici, kohorta, centuria, taran, rostra - przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju - scharakteryzować organizację armii rzymskiej	- wskazać na mapie ziemie zajmowane przez Etrusków - wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum - wyjaśnić pojęcia obywatela i obywatelstwa w republikańskim Rzymie	- porównać znaczenie pojęcia obywatel w <i>polis</i> ateńskiej i republikańskim Rzymie - scharakteryzować recepcję antycznego pojęcia obywatel w późniejszych epokach
13. Rzym – od republiki do cesarstwa	Uczeń zna: - daty: 509 p.n.e., 509–27 p.n.e., 27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. - postacie: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza,	Uczeń zna: - daty: 52 p.n.e. - postacie: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa - przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego - dokonania Juliusza Cezara	Uczeń zna: - daty: 133–122 - postacie: Tyberiusza i Mariusza Grakchów, Marka Brutusa, Marka Lepidusa - reformy braci Tyberiusza i Mariusza Grakchów	Uczeń zna: - datę: 449 p.n.e. - postać: Lucjusza Sulli - uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: - pojęcia: S.P.Q.R., ekwici Uczeń potrafi: - omówić drogę Oktawiana Augusta do władzy - wyjaśnić przyczyny upadku republiki rzymskiej

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	Marka Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta • przebieg i rezultat powstania Spartakusa • zasady funkcjonowania pryncypatu Uczeń rozumie: • pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni plebejscy (ludowi), dyktator, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat, imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie	Uczeń rozumie: • pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegialności, zasada kadencyjności • wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie Uczeń potrafi: • omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej • scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej • przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara • wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie • wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt	Uczeń rozumie: • pojęcia: nobiles, reformy agrarne, proletariusze, optymaci, popularowie Uczeń potrafi: • wskazać oznaki kryzysu republiki rzymskiej • przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim • wyjaśnić przyczyny walki między optymatami i popularami • scharakteryzować zasady pryncypatu • wskazać na mapie Kapuę, Rubikon	• pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie • różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi • określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic • scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim • omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej	
14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum	Uczeń zna: • daty: 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. • postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstantyna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego • przebieg granicy między Cesarstwem	Uczeń zna: • datę: 293 n.e. • postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadrianą, Odoakrą • podział społeczeństwa za czasów cesarstwa w Rzymie Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • daty: 9 n.e., 378 n.e. • postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa, Attyli • decyzje zawarte w edyktie Karakalli • nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu	Uczeń zna: • postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera Uczeń rozumie: • pojęcie: aureus Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Las Teutoburski, Adrianopol	Uczeń zna: • zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów Uczeń potrafi: • ocenić próby reform w cesarstwie

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim Uczeń rozumie: - pojęcia: plebs, Wał Hadriana, Wał Antonina, romanizacja, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja - przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa - przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią Uczeń potrafi: - wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum - wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie	- pojęcia: latyfundium, tetrarchia, rada cesarska, solid, Hunowie - zasady funkcjonowania tetrarchii Uczeń potrafi: - opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego - wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego - wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstantynopol - wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym	Uczeń rozumie: - pojęcia: limes, aureus, edykt Karakalli, kolonat, kolonowie, prefektura, barbarzyńcy Ostrogoci - przyczyny wprowadzenia kolonatu Uczeń potrafi: - wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu - wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana - scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności	- omówić przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi - wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich	ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy
15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa	Uczeń zna: - daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. - postacie: Jezusa, Nerona - sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie - postanowienia edyktu mediolańskiego Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - datę: 380 n.e. - postacie: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu - przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - datę: 325 n.e. - religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie Uczeń rozumie: - pojęcie: arianizm Uczeń potrafi: - wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem	Uczeń potrafi: - omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską - wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie - wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu	Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie - przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan - scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze Rzymian

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- pojęcia: kult cesarski, chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół powszechny, Kościół katolicki, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, herezja, poganin, religia panująca, sobór Uczeń potrafi: - wyjaśnić genezę chrześcijaństwa - opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie	- pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia - okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu - wyjaśnić symbolikę chrystogramu	- uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej - wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim		
16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian	Uczeń zna: - datę: 449 p.n.e. - postacie: Wergiliusza, Horacego, Gajusza Mecenas, Tacyta, Polibiusza - najważniejsze dzieła rzymskich twórców - osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk triumfalny, kolumna, termy, akwedukty, beton, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - datę: 312 p.n.e. - postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tuliusza Cicerona, Marka Aureliusza, Marka Kwintyliana, Uczeń rozumie: - pojęcia: portyk, Via Appia, <i>trivium</i>, <i>quadrivium</i>, retoryka - znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu - znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - datę: 45 p.n.e. - postacie: Seneki, Witruwiusza, Celsusa, Sosigenesa, Marka Warrona - sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego Uczeń rozumie: - pojęcia: porządek kompozytowy, wille, insule, kalendarz juliański - znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego - zasadę działania akweduktu Uczeń potrafi: - ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie	Uczeń rozumie: - pojęcia: stoicyzm, epikureizm, hedonizm, cynizm - znaczenie powiedzenia <i>wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</i> Uczeń potrafi: - wskazać budowle rzymskie istniejące do dziś na Półwyspie Apenińskim w dawnych prowincjach rzymskich - scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej	Uczeń potrafi: - opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy - porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian - wskazać różnicę między architekturą rzymską i grecką

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	• przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	• opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian			
Bizancjum i świat islamu					
17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	Uczeń zna: • daty: 395, 476, 527, 532, 726 • postać: Justyniana I Wielkiego • cele polityki Justyniana I Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremoniał dworski, Hagia Sophia Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • wskazać na mapie Konstantynopol	Uczeń zna: • postać: Belizariusza Uczeń rozumie: • pojęcie: patriarcha Konstantynopola • cel wydania Kodeksu Justyniana Uczeń potrafi: • wskazać na mapie ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana • przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w.	Uczeń zna: • daty: 532, 726 • postacie: Prokopiusza z Cezarei, Leona III Uczeń rozumie: • pojęcia: filar, galeria, baptysterium, atrium, przypora Uczeń potrafi: • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki • wskazać na mapie Rawennę	Uczeń rozumie: • pojęcia: powstanie Nika • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego Uczeń potrafi: • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem”
18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	Uczeń zna: • datę: 622 • wiek, w którym spisano Koran • postać: Mahometa • kierunki ekspansji arabskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad	Uczeń zna: • daty: 632, 732 • pięć filarów islamu Uczeń rozumie: • pojęcia: ramadan, imam, muezzin, mufti, arabeski, cyfry arabskie Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • datę: 711 • postacie: Awicenny, Muhammada Ibn Musy al-Chuwarizmiego • cechy kultury arabskiej Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • osiągnięcia kultury i nauki świata islamu Uczeń rozumie: • pojęcia: Umajjadzi, astrolabium Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: • znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy Uczeń potrafi: • uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- główne założenia islamu Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów - wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę	- przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki do Medyny - wskazać na mapie Poitiers, Kordobę - wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w.	- pojęcia: umma, islamizacja, arabizacja, astrolabium, kultura orientalna Uczeń potrafi: - wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów	przedstawić stosunek Arabów do podbitej ludności	wyjaśnić wzajemne wpływy cywilizacji islamskiej, łaćkańskiej i bizantyńskiej
Europa średniowieczna					
19. Państwa barbarzyńskie i monarchia Karola Wielkiego	Uczeń zna: - daty: 496, 800 - postacie: Chlodwiga, Karola Wielkiego - nazwy pierwszych państw germańskich i ich lokalizację - terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków Uczeń rozumie: - pojęcia: Wandalowie, Wizygoci, Ostrogoci, Longobardowie, Anglowie, Sasi, Jutowie, Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm karoliński, monarchia patrymonialna, monarchia chrześcijańska, beneficjum, renesans karoliński - znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 732, 751, 754, 814 - postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego - wiek, w którym powstały pierwsze państwa barbarzyńskie (germańskie) - wiek, w którym Germanie się chrystianizowali - okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga Uczeń rozumie: - pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwo, marchia, <i>missi dominici</i> - konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 756, 771 - postacie: Alkuina, Einharda - kompetencje majordoma Uczeń rozumie: - pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, <i>missi dominici</i>, kapitularz, szkoła pałacowa, siedem sztuk wyzwolonych, kopiaści, manuskrypt, minuskuła karolińska - sposób funkcjonowania państwa Karola Wielkiego - znaczenie sakry królewskiej - przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności i znaczenie powstania Państwa Kościelnego	Uczeń rozumie: - pojęcie: denar Uczeń potrafi: - opisać tworzenie się państw w Europie z uwzględnieniem ich chrystianizacji - wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego - wyjaśnić znaczenie renesansu karolińskiego dla kultury europejskiej	Uczeń potrafi: - porównać ustroje monarchii patrymonialnej i Cesarstwa Rzymskiego - wyjaśnić, na czym polegał patrymonialny i chrześcijański charakter wczesnośredniowiecznych monarchii

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	• wyjaśnić przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza	• wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego • wskazać na mapie Akwizgran	• przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską		
20. Państwo Ottonów	Uczeń zna: • daty: 843, 962 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III • postanowienia traktatu w Verdun Uczeń rozumie: • pojęcia: traktat w Verdun, uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie, korona Rzeszy, uniwersalistycznego Imperium Rzymskie, zjazd gnieźnieński • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego Uczeń potrafi: • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego	Uczeń zna: • daty: 814, 911, 996, 1002 • postacie: Henryka II, Konrada I • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie Ottona III • ideę uniwersalistycznego Imperium Rzymskie Uczeń potrafi: • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów	Uczeń zna: • datę: 955 • postacie: Ottona II, Teofano Uczeń rozumie: • pojęcie: dynastia Ludolfingów • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do drugiego odnowienia cesarstwa	Uczeń zna: • datę: 919 • postacie: Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika Uczeń rozumie: • pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego Uczeń potrafi: • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej	Uczeń potrafi: • wskazać podobieństwa i różnice między uniwersalizmem Karolingów i Ottonów • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III
21. Powstanie nowych państw w Europie	Uczeń zna: • datę: 1066 • postać: Wilhelma Zdobywcy	Uczeń zna: • daty: 862–863, 911	Uczeń zna: • daty: 625, 988, 1001	Uczeń zna: • datę: 955	Uczeń potrafi: • ocenić skutki ekspansji Normanów

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	• kierunki ekspansji Normanów • podział plemion słowiańskich Uczeń rozumie: • pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, chrystianizacja • rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw Uczeń potrafi: • przedstawić na mapie kierunki ekspansji Normanów • przedstawić skutki bitwy pod Hastings • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych	• postacie: Rościśława, Cyryla, Metodego Uczeń rozumie: • pojęcia: Waregowie, wojowie, Państwo Wielkomorawskie, cyrylica, głągolica • znaczenie misji Cyryla i Metodego Uczeń potrafi: • wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych • przedstawić proces tworzenia się Państwa Wielkomorawskiego • wskazać na mapie Państwo Wielkomorawskie	• postacie: Karola III Prostego, Haralda I Pięknowiąsego, Kanuta Wielkiego, Eryka Zwycięskiego, Samona, Włodzimierza I Wielkiego, Stefana I Wielkiego • okoliczności powstania państw tworzonych przez wikingów • czas i okoliczności powstania państw słowiańskich w Europie Środkowej i Wschodniej Uczeń rozumie: • pojęcia: rolnictwo żarowe, państwo Samona, sławizacja, Ruś Kijowska Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Północnej w X–XI w.	• postacie: Mojmira, Świętopełka, Wacława, Asparucha, Ruryka Uczeń rozumie: • pojęcia: tkanina z Bayeux, Awarowie • znaczenie bitwy na Lechowym Polu w historii Węgier Uczeń potrafi: • przedstawić treść tkaniny z Bayeux • przedstawić proces tworzenia się państw w Europie Środkowo-Wschodniej • wskazać na mapie nowe państwa powstałe w Europie Środkowo-Wschodniej w VII–XI w. • przedstawić proces chrystianizacji państw Europy Środkowo-Wschodniej	• wyjaśnić, dlaczego Europę Środkowo-Wschodnią określa się mianem „młodszej Europy” • ocenić znaczenie misji Cyryla i Metodego dla średniowiecznej Europy
22. Feudalizm w Europie	Uczeń zna: • datę: 476 Uczeń rozumie: • pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna	Uczeń zna: • zasady, na których oparty był feudalizm • przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny	Uczeń zna: • feudalną strukturę społeczną Uczeń rozumie: • pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna Uczeń potrafi: • określić stosunki panujące między panami a poddanymi	Uczeń rozumie: • znaczenie systemu feudalnego • zasady: wasal mojego wasala jest moim wasalem” i „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: • ocenić społeczne, gospodarcze i polityczne skutki feudalizmu • wyjaśnić proces osłabienia i rozbicia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	Uczeń potrafi: wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego	(feudał), domena, danina, czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet, beneficjum Uczeń potrafi: - przedstawić genezę feudalizmu - wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym	- dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej - omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej	- omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego - wyjaśnić znaczenie systemu feudalnego dla więzi społecznych średniowiecznej Europy	
23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	Uczeń zna: - daty: 395, 1054, 1075, 1077 - postacie: Grzegorza VII, Henryka IV, Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Dominika Guzmána - zakony średniowieczne: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów - przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV Uczeń rozumie: - pojęcia: <i>Dictatus papae</i>, wielka schizma wschodnia, inwestytura, papocezaryzm, cesaropapizm Uczeń potrafi: - wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem	Uczeń zna: - daty: 1098, 1122 - postacie: Kaliksta II, Henryka V - postanowienia <i>Dictatus papae</i> - postanowienia konkordatu z Wormacji - przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej Uczeń rozumie: - pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm, ekskomunika, bulla - przyczyny sporu pomiędzy cesarstwem a papieżem Uczeń potrafi: - omówić przebieg sporu o inwestyturę pomiędzy Grzegorzem VII a Henrykiem IV	Uczeń zna: - postacie: Leona IX, patriarchy Michała, św. Roberta z Molesme Uczeń rozumie: - pojęcia: <i>christianitas</i>, uniwersalizm papieski, antypapież, <i>pójść do Canossy</i> - motywy działania papieża podczas sporu o inwestyturę - motywy działania cesarza podczas sporu o inwestyturę Uczeń potrafi: - ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego - wskazać na mapie granice podziału chrześcijaństwa w XI w. - wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę	Uczeń zna: - daty: 1059, 1123 - postanowienie I soboru laterańskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: reguła Uczeń potrafi: - opisać założenia reformy kluniackiej - scharakteryzować istotę i przebieg reformy Kościoła w X i XI w. (reformy gregoriańskiej) - wyjaśnić przyczyny charakteru rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w <i>christianitas</i>	Uczeń potrafi: - ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie - ocenić wpływ zakonów na rozwój gospodarczy i kulturalny średniowiecznej Europy

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

			wyjaśnić znaczenie wielkiej schizmy wschodniej dla chrześcijaństwa		
24. Wyprawy krzyżowe	Uczeń zna: - daty: 1095, 1096 - postacie: Urbana II, Gotfryda z Bouillon - apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont - przyczyny i skutki wypraw krzyżowych Uczeń rozumie: - pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Ziemię Świętą - wskazać na mapie Jerozolimę	Uczeń zna: - daty: 1099, 1113, 1118, 1144, 1191 - postacie: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Saladyna Uczeń rozumie: - pojęcie: Turcy seldżuccy - motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie	Uczeń zna: - daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1204, 1291, 1311 - postacie: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego, Jakuba de Molay, Filipa IV Pięknego, Hermana von Salzy - cele i przebieg wybranych krucjat - organizację zakonów rycerskich Uczeń rozumie: - pojęcia: rekonkwista, templariusze, joannici, Krzyżacy, kraje Lewantu - cel powoływania zakonów rycerskich Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Cesarstwo Łacińskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Akkę	Uczeń zna: - datę: 1212 - losy zakonów rycerskich po okresie krucjat Uczeń rozumie: - pojęcie: krucjata dziecięca - znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - wskazać na mapie trasy wypraw krzyżowych - wymienić zakony rycerskie powstałe w Ziemi Świętej i wyjaśnić przyczyny ich utworzenia - wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej - wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego	Uczeń potrafi: - ocenić rolę zakonów rycerskich w średniowiecznej Europie - omówić religijne, polityczne i społeczne przyczyny i skutki wypraw krzyżowych - wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat - omówić wpływ krucjat na relacje chrześcijańsko-muzułmańskie - ocenić postawy uczestników krucjat - wyjaśnić związek między reformami gregoriańskimi a ruchem krucjatowym - scharakteryzować uwarunkowania i skutki rekonkwisty
25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.	Uczeń zna: - przyczyny i konsekwencje ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. - elementy urbanistyczne średniowiecznego miasta	Uczeń zna: - strukturę społeczną średniowiecznego miasta - strukturę społeczną średniowiecznej wsi - różne formy produkcji i handlu w epoce średniowiecza	Uczeń zna: - organizację władzy w Republice Weneckiej Uczeń rozumie: - pojęcia: Hanza niemiecka, komuna miejska (republika miejska), republika kupiecka,	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszły w Europie w XI–XIII w. - opisać przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie	Uczeń potrafi: - scharakteryzować genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast (w tym republik kupieckich) - ocenić społeczne i gospodarcze skutki ożywienia gospodarczego w Europie w XI–XIII w.

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	Uczeń rozumie: - pojęcie: ruch kolonizacyjny Uczeń potrafi: - opisać wygląd średniowiecznego miasta	Uczeń rozumie: - pojęcia: dwupółowka, trójpółowka, cech, gildia, akt lokacyjny, wolnizna, bank, weksel, sołtys, patrycjat, pospólstwo, plebs Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pieniężna - wskazać korzyści wynikające ze stosowania trójpółowki	doża, burmistrz, rajca, Wielka Rada, Mała Rada (Signoria), - wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w. na rozwój średniowiecznych miast Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółówką i trójpółówką - omówić zmiany, jakie zaszły w rolnictwie w XI–XIII w. - opisać rolę cechów w życiu gospodarczym średniowiecznych miast	w XI–XIII w. - wyjaśnić, w jaki sposób miasta przyczyniły się do rozwoju handlu - omówić rolę Hanzy niemieckiej	wyjaśnić rolę zmian klimatycznych dla przemian gospodarczych w średniowiecznej Europie
26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych	Uczeń zna: - daty: 1122, 1164, 1214, 1215 - postać: Jana bez Ziemi - przejawy walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. - cechy stanu Uczeń rozumie: - pojęcia: cesaropapizm, Wielka Karta Swobód, stan, monarchia stanowa Uczeń potrafi: - wymienić postanowienia Wielkiej Karty Swobód	Uczeń zna: - daty: 1250–1273, 1152, 1265, 1302 - postacie: Innocentego III, Henryka II, Henryka VI - przyczyny powstania ustroju monarchii stanowej - monarchię stanową w Anglii - monarchię stanową we Francji - monarchię stanową w Niemczech Uczeń rozumie: - pojęcia: reprezentacja stanowa, Izba Gmin, Izba Lordów, Stany Generalne, wielkie bezkrólewie - powody walki	Uczeń zna: - daty: 1346, 1356 - postacie: Tomasza Becketa, Ludwika IX Świętego, Karola IV Luksemburskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Złota bulla, suwerenność państwa, Reichstag - przyczyny kryzysu i upadku idei uniwersalistycznej - przyczyny powstania silnych państw monarchii we Francji i Anglii - rolę reprezentacji stanowej w monarchii stanowej Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: - pojęcia: Hoftag, konstytucje clarendońskie Uczeń potrafi: - opisać powstanie reprezentacji stanowej w Niemczech - wymienić postanowienia Złotej bulli - opisać proces powstawania monarchii stanowych	Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnicę między monarchią patrymonialną a monarchią stanową - wyjaśnić związek między rywalizacją między papieżem i cesarstwem w XI–XII w. a walką o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. - wskazać na związek między upadkiem idei uniwersalistycznej i powstaniem silnych monarchii we Francji oraz Anglii - ocenić społeczne i polityczne skutki powstania społeczeństwa stanowego w Europie

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w.	- opisać powstanie reprezentacji stanowych w Anglii i we Francji - potrafi wyjaśnić różnicę między monarchią patrymonialną a monarchią stanową		opisać proces narodzin parlamentaryzmu w Europie
Polska Piastów					
27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I	Uczeń zna: - datę: 966 - postacie: Mieszka I, Dobrawy - osadę w Biskupinie z ok. VIII w. p.n.e. - najważniejsze plemiona żyjące na ziemiach polskich - okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I Uczeń rozumie: - pojęcie: plemię Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I	Uczeń zna: - daty: 972, 990 - postacie: Galla Anonima, Hodona - okoliczności powstania państwa polskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: gród, drużyna - przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I Uczeń potrafi: - wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I - wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I	Uczeń zna: - daty: 968, 992 - postacie: Jordana, Świętosławy, Czcibora - podboje Mieszka I Uczeń rozumie: - pojęcia: ród Piastów, biskupstwo misyjne, <i>Dagome iudex</i> - konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do bitwy pod Cedynią	Uczeń zna: - treść <i>Dagome iudex</i> Uczeń rozumie: - pojęcia: Wieleci, sąd w Kwedlinburgu, Uczeń potrafi: - przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I - opisać zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I - wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I	Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego - ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I - wyjaśnić uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji
28. Bolesław Chrobry i jego państwo	Uczeń zna: - daty: 992, 1000, 1025 - postać: Bolesława Chrobrego - okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego	Uczeń zna: - daty: 990, 997, 999, 1018 - postacie: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego	Uczeń zna: - daty: 1002, 1003, 1013 - postacie: Henryka II, Mieszka II, Rychezy	Uczeń potrafi: wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego	Uczeń potrafi: - wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego - wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- organizację państwa pierwszych Piastów Uczeń rozumie: - pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczierbiec, kasztelan Uczeń potrafi: - wymienić postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego	- pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce - cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską Uczeń rozumie: - pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, arcybiskupstwo gnieźnieńskie, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne - okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego - cele zjazdu gnieźnieńskiego - istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem Uczeń potrafi: - przedstawić etapy konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem - wymienić postanowienia pokoju w Budziszynie	- strukturę społeczną w państwie wczesnopiastowskim - postanowienia pokoju w Budziszynie Uczeń rozumie: - pojęcie: regalia - motywy wizyty cesarza Ottona III w 1000 r. - konsekwencje wojen z cesarstwem - konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego Uczeń potrafi: - opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś - opisać przebieg wojny z Niemcami	- opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego - przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego - przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego - wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Grody Czerwieńskie, Czechy, Morawy, Słowację - scharakteryzować organizację państwa wczesnopiastowskiego	polskiego za panowania Bolesława Chrobrego - ocenić polityczne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego - opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich - wyjaśnić znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego
29. Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej	Uczeń zna: - daty: 1025, 1039 1047, 1076, 1138 - postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 1031, 1034, 1037, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 - postacie: Miecława, Stanisława ze Szczepanowa, Sieciecha, Zbigniewa - reformy Kazimierza Odnowiciela - rządy Władysława Hermana Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - daty: 1050, 1079, 1106, 1121–1122, 1135, 1136 - postanowienia zjazdu w Merseburgu - treść Bulli gnieźnieńskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska	Uczeń rozumie: - sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów Uczeń potrafi: - wskazać przykłady centralizacji i decentralizacji władzy w państwie pierwszych Piastów - omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza	Uczeń potrafi: - ocenić postępowanie Bolesława Śmiałego wobec biskupa Stanisława - dokonać bilansu panowania pierwszych Piastów

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	wymienić przyczyny kryzysu państwa pierwszych Piastów	- pojęcie: centralizacja i decentralizacja władzy - konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej - istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym a biskupem Stanisławem - istotę sporu pomiędzy Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa - wskazać skutki najazdu Brzetysława	- przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego Uczeń potrafi: - przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego - omówić znaczenie kroniki Galla Anonima	Odnowiciela i przejęcia przez niego władzy - scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego - scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Krzywoustego - scharakteryzować politykę Bolesława Krzywoustego wobec Kościoła - wskazać na mapie zmiany terytorialne podczas panowania pierwszych Piastów	
30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII w.)	Uczeń zna: - daty: 1138, 1241 - postacie: Władysława II Wygnańca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Pobożnego - przyczyny rozbicia dzielnicowego - ustawę sukcesyjną Bolesława Krzywoustego - bitwę pod Legnicą Uczeń rozumie: - pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps	Uczeń zna: - daty: 1141, 1144, 1146, 1180, 1194, 1227 - postacie: Salomei, Leszka Białego, Henryka Brodatego - konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski - cele najazdu mongolskiego na Polskę - postanowienia układu w Krzyszkowie - postanowienia zjazdu w Łęczycy Uczeń rozumie: - pojęcia: zasada pryncypatu, zasada senioratu	Uczeń zna: - daty: 1157, 1177, 1195 - postanowienia układu w Krzyszkowie Uczeń rozumie: - pojęcie: zjazd w Łęczycy, zjazd w Gąsawie - nieskuteczność zasady senioratu - konsekwencje najazdu mongolskiego na Polskę Uczeń potrafi: - opisać przebieg najazdu mongolskiego na Polskę w latach 1240–1241 - wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego	Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg walk o tron senioralny - wyjaśnić, dlaczego upadła zasada senioratu	Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego dla Polski - wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski - wyjaśnić rolę państwa Henryków śląskich w procesie zjednoczenia Polski - ocenić konsekwencje upadku zasady senioratu dla państwa polskiego - ocenić konsekwencje upadku zasady pryncypatu dla państwa polskiego - wyjaśnić, dlaczego zagrożeniem dla państwa,

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		- cele spisania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie dzielnice, które Bolesław Krzywousty przekazał synom w testamencie			były interesy poszczególnych władców dzielnicowych
31. Ziemie polskie w XIII w.	Uczeń zna: - daty: 1228, 1295, 1300, 1305 - postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III	Uczeń zna: - datę: 1235 - postacie: Albrechta Niedźwiedzia, Innocentego IV, Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa - treść Złotej bulli z Rimini - zagrożenia ze strony Marchii Brandenburskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: polityka kolonizacyjna, Marchia Brandenburska, Złota bulla z Rimini - skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego - zagrożenie dla Polski ze strony Prusów - cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork	Uczeń zna: - daty: 1157, 1283 - postać: Hermana von Salzy Uczeń rozumie: - pojęcia: Słowianie połabscy, ziemia chełmińska, Nowa Marchia, plemiona pruskie - cel działania Albrechta Niedźwiedzia - znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski - wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski - wskazać próby przewyciężenia rozbicia dzielnicowego	Uczeń potrafi: - opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. - przedstawić próby zjednoczenia Polski - omówić zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego - wskazać na mapie Marchię Brandenburską	Uczeń potrafi: - ocenić polityczne skutki powstania Marchii Brandenburskiej - ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski - wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów - wskazać na mapie etapy budowania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów - wyjaśnić znaczenie Kościoła dla przewyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		przedstawić konflikt z Krzyżakami o ziemię chełmińską			
32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.	Uczeń zna: - zasady lokacji na prawie polskim oraz na prawie niemieckim Uczeń rozumie: - pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja	Uczeń zna: - daty: 1211, 1257 - plan średniowiecznej wsi - plan średniowiecznego miasta - podział stanowy społeczeństwa zamieszkującego ziemie polskie Uczeń rozumie: - pojęcia: wolni goście, zasadzka, sołtys, wójt, patrycjat, pospólstwo, plebs Uczeń potrafi: - wskazać, jakie przemiany gospodarcze dokonały się w Europie Zachodniej w XI–XII w.	Uczeń rozumie: - pojęcia: prawo magdeburskie, prawo lubeckie, prawo średzkie, prawo chełmińskie - konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. Uczeń potrafi: - wymienić uprawnienia osadników i sołtysów wsi lokowanych na prawie niemieckim - scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. - scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce	Uczeń potrafi: - omówić proces lokowania wsi na prawie niemieckim - omówić proces lokowania miasta na prawie niemieckim - omówić różnice między lokacjami na prawie chełmińskim oraz średzkim - wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim - omówić proces kształtowania się społeczeństwa stanowego w Polsce	Uczeń potrafi: - scharakteryzować zasady osadnictwa na prawie niemieckim - ocenić wpływ kolonizacji na prawie niemieckim na rozwój społeczno-gospodarczy państwa polskiego - wyjaśnić wpływ kolonizacji na rozwój fundacji klasztornych - ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
Schyłek średniowiecza					
33. Europa w XIV i XV w.	Uczeń zna: - daty: 1309–1377, 1337–1453 - postać: Joanny d’Arc - genezę konfliktu między Anglią i Francją Uczeń rozumie: - pojęcie: wojna stuletnia	Uczeń zna: - daty: 1356, 1360, 1415, 1455–1485 - postacie: Klemensa V, Klemensa VII, Filipa VI, Jana Dobrego, Henryka V - konflikt między rodzinami Yorków i Lancasterów Uczeń rozumie: - pojęcia: niewola awiniońska, antypapież, Wojna Dwóch Róż	Uczeń zna: - daty: 1302, 1309, 1346, 1378–1417, 1453 - postacie: Bonifacego VIII, Urbana VI, Edwarda III - treść bulli <i>Unam Sanctam</i> - postanowienia pokoju w Brétigny Uczeń rozumie: - pojęcia: wielka schizma zachodnia, sobór powszechny	Uczeń potrafi: - omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej - wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. - wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia - scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w.	Uczeń potrafi: - omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. - scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. - opisać Wojnę Dwóch Róż - wymienić skutki Wojny Dwóch Róż

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		• przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. • przyczynę walk o koronę angielską	Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny kryzysu papieżstwa w XIV w. • przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. • wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy • omówić rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej • wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej		
34. Niepokoje późnego średniowiecza	Uczeń zna: • daty: 1347–1352 • postać: Jana Husa • przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w. Uczeń rozumie: • pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm, husytyzm Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–XV w.	Uczeń zna: • daty: 1358, 1381, 1415, 1419–1436 • postaci: Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki, Wata Tylera • kryzysy religijne w Europie w XIV–XV w. • przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • przyczyny buntów społecznych w Europie Zachodniej w XIV w. Uczeń rozumie: • pojęcia: pandemia, ruchy heretyckie, taboryci, żakieria • cele działania Jana Husa	Uczeń zna: • datę: 1323 • postaci: Jana Wiktora, Karola II Złego • postanowienia soboru w Konstancji • postanowienia kompaktów praskich Uczeń rozumie: • pojęcie: taniec śmierci (<i>danse macabre</i>), kompaktaty praskie • wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. • idee głoszone przez Jana Wiktora • motywy działania taborytów Uczeń potrafi: • omówić przyczyny kryzysu społeczno-	Uczeń rozumie: • pojęcie: ruch lollardów • konsekwencje zawarcia kompaktów praskich Uczeń potrafi: • omówić przyczyny kryzysów religijnych w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg • wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy • wyjaśnić rolę soboru w Konstancji w przezwyciężeniu kryzysu w Kościele	Uczeń potrafi: • wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XI–XIII w. • scharakteryzować przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie • scharakteryzować przemiany gospodarcze, społeczne i religijne w Europie w XIV–XV w. • wskazać na mapie zasięg powstania Wata Tylera, żakierii oraz powstania we Flandrii • scharakteryzować bunt społeczny i niepokoje religijne w okresie późnego średniowiecza

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

			-gospodarczego w Europie w XIV– XV w. wskazać na mapie zasięg husytyzmu		
35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	Uczeń zna: - daty: 1396, 1444, 1453 - postacie: Osmana I, Władysława III Warneńczyka Uczeń rozumie: - pojęci: sułtan Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka	Uczeń zna: - daty: 1348, 1389 - postać: Mehmeda II Zdobywcy Uczeń rozumie: - pojęcie: bombardy - konsekwencje ekspansji tureckiej dla Europy w XIV–XV w. - konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w.	Uczeń zna: - postacie: Murada I, Konstantyna XI - konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis - przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną - okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie kierunki ekspansji tureckiej XIV–XV w. - wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia charakterystyczne elementy dla islamu i chrześcijaństwa	Uczeń zna: - postać: Orhana Uczeń potrafi: - opisać podboje tureckie w Europie - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego - wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy - wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet - dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska	Uczeń potrafi: wymienić różnice w technice wojennej między Turkami a Europejczykami
36. Kultura średniowiecznej Europy	Uczeń zna: - postać: św. Jadwigi - etos średniowiecznego rycerza - styl romański - styl gotycki Uczeń rozumie: - pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza Uczeń potrafi: - opisać ceremonię pasowania na rycerza	Uczeń zna: - postacie: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia - legendę o życiu św. Jadwigi - średniowieczne wzorce osobowe - architekturę i sztukę romańską i gotycką - pierwsze uniwersytety średniowiecznej Europy Uczeń rozumie: - pojęcia: teocentryzm, <i>Biblia pauperum</i>, portal,	Uczeń zna: - postać: François Villona - legendy arturiańskie Uczeń rozumie: - pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda, biforium, triforium, narteks, ambit, maswerki, gargulce - potrzebę rozpowszechniania kultu świętych w średniowiecznej Europie	Uczeń potrafi: - przedstawić wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza - scharakteryzować sztukę i architekturę romańską i gotycką - omówić rolę uniwersytetów w średniowieczu - dostrzec przenikanie się wierzeń pogańskich i chrześcijańskich w średniowiecznej Europie	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury średniowiecza - porównać boloński i paryski wzorzec uniwersytetu - scharakteryzować przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza, w tym rolę franciszkanów i dominikanów - rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu zachodniego <i>christianitas</i> (łacina, etos rycerski, sztuka gotycka)

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, tympanon, fasada, polichromie, rozety, romanizm, gotyk - przemiany, jakie zachodziły w życiu religijnym średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza	Uczeń potrafi: - przedstawić cechy kultury średniowiecznej - podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej - wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego		scharakteryzować znaczenie scholastyki dla rozwoju teologii, filozofii, nauk przyrodniczych
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					
37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XIV w.	Uczeń zna: - daty: 1308, 1320, 1333 - postacie: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny - okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka	Uczeń zna: - daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 - postacie: Giedymina, wójta Alberta, Karola Roberta Andegaweńskiego - przyczyny i skutki rzezi Gdańska - okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski - wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami Uczeń rozumie: - pojęcie: prawo składu - ideę zjednoczenia Władysława Łokietka	Uczeń zna: - daty: 1267, 1288, 1327 - konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa - treść bulli papieża Jana XXII Uczeń rozumie: - znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic Uczeń potrafi: - przedstawić proces jednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka - wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka	Uczeń zna: - pozycję Polski na arenie międzynarodowej Uczeń rozumie: - znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich Uczeń potrafi: - wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie - scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie - omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta	Uczeń potrafi: - dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbicia dzielnicowego - wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		- starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami - znaczenie koronacji Władysława Łokietka Uczeń potrafi: - wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich XIII–XIV w. - wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski	- wskazać na mapie granice ziem utraconych na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 - przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami		
38. Państwo Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna: - daty: 1333, 1343, 1364, 1370 - postacie: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka Uczeń rozumie: - pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna: - daty: 1335, 1339, 1349, 1366 - postacie: Jana Luksemburskiego - stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami - postanowienia pokoju kaliskiego - kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: - pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto - znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku	Uczeń zna: - postanowienia zjazdów w Wyszehradzie - postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich Uczeń rozumie: - pojęcie: regalia, Łemkowie, Bojkowie, Hucułowie, Rusini, Ormianie, marszałek, kanclerz, podskarbi, starosta, sąd odwoławczy - konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski Uczeń potrafi: - przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego - wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego	Uczeń rozumie: - wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich Uczeń potrafi: - omówić reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego - scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów - ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” - ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego - wymienić narodowości zamieszkujące Królestwo Polskie w czasach Kazimierza Wielkiego	Uczeń potrafi: - przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego - dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego - wyjaśnić polityczne i kulturowe znaczenie ekspansji wschodniej podjętej w okresie panowania Kazimierza Wielkiego

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		panowania Kazimierza Wielkiego wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim		
39. Unie Polski w XIV–XV w.	Uczeń zna: - daty: 1374, 1385 - postacie: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Władysława Jagiełły - przyczyny unii polsko-litewskiej Uczeń rozumie: - pojęcie: unia personalna Uczeń potrafi: - wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r.	Uczeń zna: - daty: 1339, 1384, 1386 - postać: księcia Witolda - treść przywileju koszyckiego - herb Wielkiego Księstwa Litewskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: przywilej koszycki, herb - znaczenie unii polsko-litewskiej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r.	Uczeń zna: - daty: 1392 - postanowienia umowy w Krewie - postanowienia umowy wileńsko-radomskiej - postanowienia unii w Mielniku Uczeń rozumie: - znaczenie unii Polski z Węgrami Uczeń potrafi: - wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego - wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego - opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w. - wymienić postanowienia umowy w Krewie - wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r.	Uczeń rozumie: - konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej - postanowienia unii polsko-litewskiej w Mielniku jako dowód tendencji zjednoczeniowych Uczeń potrafi: - przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. - opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. - wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami - wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Litwą	Uczeń potrafi: - scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły - ocenić znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów
40. Wojny z zakonem krzyżackim w XV w.	Uczeń zna: - daty: 1228, 1409–1411, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 - postacie: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka	Uczeń zna: - daty: 1415, 1440, 1454 - postać: Pawła Włodkowica - postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego	Uczeń zna: - postacie: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego - przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411	Uczeń rozumie: wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce	Uczeń potrafi: - ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. - ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	- przyczyny wojen z Krzyżakami Uczeń rozumie: - pojęcia: wielka wojna z zakonem, wojna trzynastoletnia	- postanowienia drugiego pokoju toruńskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie, Warmia, lenno, ziemia chełmińska, ziemia Michałowska, Żmudź, pierwszy pokój toruński, drugi pokój toruński - rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim - konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego Uczeń potrafi: - omówić przyczyny wojny trzynastoletniej - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r.	- przebieg wojny trzynastoletniej Uczeń rozumie: - pojęcie: Związek Jaszczurczy, sobór w Konstancji - konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego Uczeń potrafi: - omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem - wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 - omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji - opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej - wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie, na których wybuchły powstania antykrzyżackie - wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411	ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
41. Monarchia stanowa w Polsce	Uczeń zna: - daty: 1374, 1454, 1505 - postać: Jana Olbrachta Uczeń rozumie: - pojęcia: monarchia stanowa, demokracja szlachecka	Uczeń zna: - daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1440, 1471, 1490, 1496 - strukturę społeczną w Polsce - główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich	Uczeń zna: - postanowienia przywileju cerekwicko-nieszawskiego - postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r.	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się monarchia stanowa w Polsce - omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce	Uczeń potrafi: wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą i polityczną Polski

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jaki sposób przywileje wzmacniały pozycję szlachty	- konstytucję <i>Nihil novi</i> - kierunek polityki dynastycznej Jagiellonów Uczeń rozumie: - pojęcia: przywileje generalne, sejmik ziemski, sejm walny, gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, polityka dynastyczna Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie i ich postanowienia	Uczeń rozumie: - znaczenie konstytucji <i>Nihil novi</i> dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce - wpływ przywilejów szlacheckich na gospodarkę i politykę Polski Uczeń potrafi: - wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski - wyjaśnić, w jaki sposób przywileje ograniczały rolę monarchy	- opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza - przedstawić pozytywne i negatywne skutki nadawania przywilejów przez monarchów	- dokonać bilansu panowania władców polskich w XIV–XV w. - wyjaśnić wpływ przywilejów szlacheckich na utrwalenie unii polsko-litewskiej
42. Kultura średniowiecznej Polski	Uczeń zna: - postacie: Jana Długosza, Wita Stwosza - najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu - przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce Uczeń rozumie: - pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika Uczeń potrafi: - przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecza w Polsce	Uczeń zna: - postacie: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa, Pawła Włodkowica, Stanisława ze Skarbimierza - zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów - organizację szkolnictwa w Polsce - pierwsze zdanie w języku polskim Uczeń rozumie: - pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka - rolę uniwersytetu w Krakowie	Uczeń rozumie: - pojęcia: polska szkoła prawa narodów, Drzwi Gnieźnieńskie - rolę zakonów na ziemiach polskich w procesie chrystianizacji i rozwoju kultury Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce - określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej - wymienić opactwa zakonów w Polsce - omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną	Uczeń potrafi: - scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce - wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość	Uczeń potrafi: - opisać sceny na ołtarzu Wita Stwosza - wyjaśnić, jaki wpływ na kulturę miała decyzja Mieszka I o przyjęciu chrztu - ocenić wpływ chrześcijaństwa na przemiany cywilizacyjne na ziemiach polskich - scharakteryzować i wyjaśnić znaczenie polskiej szkoły prawa narodów w XV w.

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy 1 liceum, zakres rozszerzony

		• znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej Uczeń potrafi: • rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza • wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury romańskiej i gotyckiej	• porównać styl romański i gotycki • wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej		
--	--	---	---	--	--